

Afrikansk svinpest – vilka är konsekvenserna för allmänheten och samhället på kort och lång sikt?

Den 6 september 2023 konstaterades det första fallet av afrikansk svinpest i Sverige. Livet har sedan dess inte varit sig likt för alla som bidrar i arbetet med att hantera smittspridningen, inte heller för dem som driver verksamheter eller är bosatta inom det drabbade området utanför Fagersta. Kommittén för smittsamma djursjukdomar arrangerade den 15 november seminariet *Afrikansk svinpest – vilka är konsekvenserna för allmänheten och samhället på kort och lång sikt?* Under seminariet gav representanter från ansvariga myndigheter, kommunen, jägareförbundet, LRF och näringslivet sina olika perspektiv på frågan.

Ann Lindberg, ordförande i KSLA:s kommitté för smittsamma djursjukdomar, moderator för dagen och till vardags generaldirektör för Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA), inledde seminariet med att konstatera att utbrottet av afrikansk svinpest inte kom som en överraskning. Det här är en sjukdom som vi byggt beredskap för, i samverkan mellan flera olika aktörer. Hon konstaterade också att hanteringen av utbrottet har visat på den otroliga kraft lokal- och civilsamhället har när kriser händer. Ledorden för hanteringen av smittan har varit ”håll i och håll ut” – och det har samhället också gjort.

Ann Lindberg. Foto: Anna Nilsson, Land Lantbruk.

Oro för långvarig smitta i Sverige

Samtidigt finns en oro för att smittan kan bli långvarig i Sverige. Hur skulle Sverige påverkas om smittan sprids? För att belysa den frågan gavs ett föredrag av Marius Masiulis, som ansvarar för hanteringen av afrikansk svinpest i Litauen där afrikansk svinpest härjat sedan 2014, trots att en diger lista av åtgärder har vidtagits för att bekämpa den. Litauen är omgivet av länder där smittan också finns – den finns idag i hela Östeuropa, samt i delar av Italien, vilket naturligtvis försvårar de lettiska insatserna för att begränsa smittspridningen.

I Litauen bedrivs jakt på vildsvin för att begränsa populationen, utifrån utgångspunkten att alla vildsvin betraktas som infekterade tills motsatsen bevisats. Vildsvin som fålls vid jakt alternativt påträffas döda måste därför alltid provtas. Transporter måste ske i platsäck, i särskilda fordon, och slakten eller hanteringen måste ske på särskilda platser under stränga hygienregler. Konsekvenserna för jakten av att leva med afrikansk svinpest är därför långtgående.

Lena Hellqvist Björnerot från Jordbruksverket och Karl Ståhl från SVA redogjorde för hur Sveriges beredskap för ett utbrott av afrikansk svinpest har byggts upp sedan smittan etablerade sig i Östeuropa för snart tio år sedan. Kunskapsuppbyggnaden började redan tidigare, i takt med att smittan spred sig långsamt från östra Afrika, troligtvis med fartyg till Georgien 2007, och sedan vidare över

I Litauen betraktas alla vildsvin som infekterade och alla som fålls blir provtagna. Foto: Jonathan Bass, Public domain.

Kaukasus, Ryssland och in i EU. Under de senaste åren har regelbundna samverkansmöten hållits mellan myndigheter och olika privata aktörer för att diskutera hur en påträffad smitta i Sverige ska hanteras, och allmänheten har informerats om riskerna med att sprida avfall, särskilt svinkött, i naturen exempelvis vid rastplatser.

Samarbete över myndighetsgränser

Sedan smittan identifierades i Fagersta har myndigheterna arbetat tillsammans med hanteringen, där SVA står för bedömningar av smittspridningsläget och Jordbruksverket fattar beslut om åtgärder. Åtgärderna är väl kända – sammanfattningsvis består de av att en smittad zon har fastställts, där en lång rad aktiviteter är förbjudna eller begränsade såsom jakt, skogsbruk, tamgrishållning och att

Vildsvin i Eriksberg, Blekinge. Foto: Entheta, CC BY-SA 3.0.

vistas i skogen för rekreation. Hittills har 53 positiva fall av smittade vildsvin påträffats, alla samlade inom ett begränsat område öster om Fagersta. Delar av den smittade zonen drabbades av den stora branden i Västmanland 2014, och är därför extra utmanande att söka igenom.

Diskussion om konsekvenserna

I en avslutande panel bestående av Lars Björk från Svenska Jägarförbundet, Johan Eriksson från LRF och Sveriges Grisföretagare, Lisa Persdotter Nylinder från Åstundens Julgranar, Karolina Berglund från Fagersta kommun och Jan Cedervärn från Jordbruksverket diskuterades konsekvenserna för de direkt drabbade likväl som vid en potentiell spridning av sjukdomen. En tydlig slutsats från alla inblandade är att konsekvenserna är stora och allvarliga för de direkt drabbade, men att det idag finns en stark uppslutning bakom åtgärderna från alla inblandade aktörer, många frivilliga har anslutit sig till insatserna för att söka döda vildsvin, och samverkan har fungerat väldigt bra mellan myndigheterna, företag och civilsamhällsorganisationer. Samtidigt ska de långsiktiga konsekvenserna om åtgärderna blir långvariga inte underskattas.

Lars Björk påtalar flera negativa konsekvenser för jakten på sikt, men lyfter också att jägarna har visat en stor vilja att hjälpa till och bidra med sin kunskap om lokalområdet

Vildsvinshona, funnen död av afrikansk svinpest. Foto: Bizarria, CC BY-SA 4.0.

och vildsvinsstammen. Det är fascinerande hur väl samarbetet har fungerat mellan alla olika aktörer, säger han, och inställningen har varit att det här fixar vi! Skogsbranden 2014 lärde oss mycket om hur krishantering måste gå till.

Lisa Nylinder Persdotter ger en träffande beskrivning av hur skogen är skogsföretagens bank – de åtgärder som behövt vidtas fungerar i praktiken därför som att uttag från banken är låsta när inget skogsbruk kan bedrivas. Blir smittan långvarig måste vi därför hitta sätt att bedriva ett ansvarsfullt skogsbruk trots smittan, menar hon.

Camilla Eriksson och Paulina Rytkönen

Panelen, fr v: Jan Cedervärn, Jordbruksverket, Lisa Persdotter Nylinder, Åstundens Julgranar, Karolina Berglund, Fagersta kommun, Johan Eriksson, LRF & Sveriges Grisföretagare, Lars Björk, Svenska Jägarförbundet. Foto: Anna Nilsson, Land Lantbruk.

Seminarier kan ses i efterhand här: <https://www.ksla.se/aktivitet/afrikansk-svinpest/>